

دانش آموزان تیزهوش و دارای استعداد ویژه

ویژگی های تیزهوشان و با استعدادها

کودکان تیزهوش دارای خصوصیات خاص خود هستند که آنها را از کودکان معمولی متمایز می سازد. ترمن استاد دانشگاه استنفورد در یک تحقیق تداومی درباره ۱۵۲۸ کودک تیزهوشی که در سال ۱۹۲۰ شناسایی کرده به مدت ۳۶ سال به پژوهش درباره این کودکان پرداخت. ترمن به این نتیجه رسید که ۸۶ درصد پسران و ۸۴ درصد دختران در تمام مقیاس ها از میانگین همگنان خود بهتر عمل می کنند. با توجه به پژوهش ترمن و دیگر پژوهش ها ویژگی های تیزهوشان به شرح زیر است:

وضعیت اقتصادی اجتماعی

دانش آموزان تیزهوش در هر طبقه اجتماعی، نژاد، مذهب و منطقه جغرافیایی وجود دارند. اما پژوهش های مختلف نشان داده است که در خانواده های مرفه که وضع اقتصادی مناسبی دارند نسبت دانش آموزان تیزهوش و با استعداد بیشتر از سایر طبقات اجتماعی است. میزان تحصیلات والدین دانش آموزان تیزهوش و با استعداد در اکثر موارد بالاتر از متوسط تحصیلات در جامعه مورد مطالعه است و این والدین محیط روانی و عاطفی خوبی برای فرزندان خود فراهم می کنند.

ویژگی های شخصیتی هیجانی

به طور کلی دانش آموزان تیزهوش و با استعداد از نظر شخصیتی، هیجانی و عاطفی مشکل خاصی ندارند. و در آزمونهای ثبات عاطفی نمره های بالاتر از میانگین کسب می کنند. مشکلات دانش آموزان تیزهوش و با استعداد کمتر از همسن و سالان خود مرتکب کارهای خلاف و بزهکاری می شوند، کمتر دیگران را فریب می دهند. حتی در

شرایط دشوار، با تحمل فشار کوشش می‌کنند صداقت و تعهد خود را حفظ کنند. اینها از اعت. ماد به نفس بیشتری برخوردار هستند. کج رفتاری، ناسازگاری، اضطراب، گوشه‌گیری، عدم بلوغ اجتماعی در عده کمی گزارش شده است.

سازگاری اجتماعی

دانش‌آموزان تیزهوش و با استعداد اکثراً رابطه خوب و مثبتی با اطرافیان برقرار می‌کنند. ای گونه دانش‌آموزان بیشتر به عنوان رهبر کلاس و مدرسه انتخاب می‌شوند و در فعالیت‌های خارج از مدرسه و کلاس مانند شرکت در رویدادهای فرهنگی و ورزش‌های گوناگون و امور فوق برنامه بیشتر از همسالان خود فعالیت می‌کنند. مهربانیت دانش‌آموزان تیزهوش و با استعداد معمولاً از سایر همکلاسانشان بیشتر است. البته باید در نظر داشت که استثناها وجود دارد یعنی برخی از دانش‌آموزان تیزهوش از آنجا که به وسیله دیگران درک نمی‌شوند ناچار از جمع دوری می‌کنند. پاره‌ای از دشواری‌های آنها ناشی از درک نشدن توسط بزرگترها اعم از پدر، مادر، معلم و مدرسه است.

وضعیت تحصیلی

دانش‌آموزان تیزهوش و با استعداد معمولاً خواندن را پیش از مدرسه رفتن یاد می‌گیرند. بیشتر دانش‌آموزان تیزهوش و با استعداد از نظر درسی دو یا سه سال جلوتر از همکلاسان خود هستند. بیشتر از دیگران به کتابخانه می‌روند و معمولاً کتابهایی را که افراد متخصص در رشته مورد علاقه آنان نوشته‌اند، مطالعه می‌کنند. خیلی از این دانش‌آموزان به تحصیلات عالی در دانشگاهها می‌پردازند.

کم‌آموزان دارای تیزهوشی و استعدادهای ویژه (دانش‌آموزان مورد غفلت قرار گرفته)

دانش‌آموزان تیزهوش و با استعداد به دلایل متعددی ممکن است از دستیابی به سطوح پیشرفت هماهنگ با توانایی- هایشان باز بمانند. بسیاری از دختران به دلیل وجود موانع اجتماعی و فرهنگی برای گزینش یا پیشرفت آنها در مشاغل خاص تا آن حد که باید پیشرفت نمی‌کنند. دانش‌آموزان متعلق به اقلیت‌های نژادی و قومی نیز به دلیل سوگیری در شناسایی یا برنامه ریزی برای توانایی‌هایشان، غالباً کمتر پیشرفت می‌کنند. همچنین دانش‌آموزان دارای ناتوانی‌های آشکار بسیار نادیده گرفته می‌شوند و یا فرصت‌های پیشرفت آنها انکار می‌شود.

کم‌آموزی دانش‌آموزان تیزهوش و با استعداد می‌تواند به دلیل هر کدام از عواملی باشد که منجر به پیشرفت کم در هر گروهی می‌گردد. از جمله این عوامل می‌توان به تعارض‌های هیجانی، محیط خانه آشفه، غفلت‌کننده و یا سوء استفاده‌کننده اشاره کرد. یک دلیل متداول برنامه‌های تحصیلی نامناسب است، تکالیف مدرسه چالش‌انگیز نیستند و خسته‌کننده‌اند، چون این دانش‌آموزان قبلاً اکثر این موضوعات را آموخته‌اند. یک مشکل مرتبط این است که کم-پیشرفت‌کنندگان دارای تیزهوشی و استعداد ویژه غالباً تصویر منفی نسبت به خود و همین‌طور نسبت به مدرسه نگرش منفی دارند.

✓ دانش‌آموزان تیزهوش و با استعداد متعلق به گروه‌های اقلیت فرهنگی و قومی: به گروه‌های اقلیت فرهنگی ممکن است به طور منفی نگریسته شود و توانایی‌هایی که در فرهنگ آنها ارزشمند است ممکن است با توانایی‌های ویژه ارزشمند در اکثریت در تعارض باشد. کودکانی که در فقر بزرگ شده‌اند ممکن است فلقد اسباب‌بازی‌ها، کتاب‌ها... که خانواده‌های غنی برای کودکانشان فراهم می‌کنند، باشند. کودکانی که در مناطق دورافتاده زندگی می‌کنند ممکن است به بسیاری از منابع آموزشی که نوعاً در نواحی شناخته شده تر یافت می‌شود، دسترسی نداشته باشند.

✓ **دانش آموزان ناتوان و دارای تیزهوشی (استثنایی های دوگانه):** ناتوانی دانش آموز در دیدن، شنیدن یا راه رفتن نمی تواند دلیل عدم تیزهوشی باشد اما می تواند نادیده گرفته شدن تیزهوشی را موجب می شود. انتظارات قالبی ما از افراد با ناتوانی به طور مکرر، ما را از تصدیق توانایی های آنها باز می دارد. دانش آموزان دارای اختلال شنوایی که تیزهوش و با استعداد هستند اگر مهارت های ارتباطی ضعیفی داشته باشند و اگر معلمان آنها در جستجوی استعداد نباشند، همچنین اگر معلمانی که آنها را آموزش می دهند شایستگی محدودی در برقراری ارتباط با آنها داشته باشند ممکن است این دانش آموزان مورد غفلت واقع شوند. ببری از دانش آموزان دارای اختلال یادگیری یا کمبود توجه همراه با بیش فعالی، توانایی های هوشی فوق العاده ای دارند، با وجود این اگر توانایی آنها به طور مناسب مورد ارزیابی قرار نگیرد استعدادهای آنها نادیده گرفته خواهد شد.

✓ **دختران تیزهوش و دارای استعداد ویژه:** دختران بزرگترین گروه دانش آموزان تیزهوش و با استعداد را تشکیل می دهند که مورد غفلت قرار می گیرند. عوامل فرهنگی، علیه رشد و تایید دختران دانش آموزان تیزهوش و با استعداد ویژه کار می کنند. فرصت و انگیزه برابر برای دختران به سادگی فراهم نمی شود تا بتوانند در بسیاری از رشته هایی که طبق سنت متعلق به مردان بوده است وارد شوند. انتظارات پایین تر والدین از دختران، تاکید افراطی روی تفاوت های جنسیتی و نقش های جنسیتی قالبی در مدرسه و اجتماع، مخرب پیشرفت دختران می باشد.

روشای آموزش دانش آموزان تیزهوش و با استعداد

عقیده رایج در مورد اینکه دانش آموزان تیزهوش و با استعداد نیاز به طراحی آموزش های مناسب با نیازهایشان ندارند مانع از رشد استعداد است. برخلاف این باور عامه افراد مستعد به خودی ود با استعداد نمی شوند. فرایند رشد

استعداد نه تنها طولانی و دشوار است بلکه برای موفقیت نهایی لزوم حمایت از جانب خانواده و مدرسه حیاتی است.

سه برنامه عمده آموزش برای دانش آموزان تیزهوش و با استعداد عبارتند از:

۱. **تسریع و جهش تحصیلی:** هر روشی که به دانش آموز اجازه پیشرفت سریعتر و تمام کردن برنامه مدرسه

را در زمان کمتر یا با سن پایین تر از میانگین دانش آموزان عادی بدهد، سرعت بخشیدن به برنامه آموزشی

خوانده می شود.

۲. **غنی سازی:** اگر به دانش آموز تیزهوش اجازه طی کردن سریع کلاس ها داده نشود می توان برنامه

معمولی را غنی کرد تا این برنامه ها شایسته آنها باشد. در این روش دانش آموز در کلاس خود و با سایر

همکلاسی هایش می ماند اما توجه ویژه ای در جهت تقویت برنامه های موجود می شود. غنی کردن برنامه

یعنی افزودن فعالیت هایی که باعث رشد مهارت های ذهنی دانش آموزان تیزهوش می شود. دو نوع برنامه غنی

سازی به شرح زیر است:

الف) غنی سازی عمیق یا عمودی برنامه ها: به این معنی که کودکان تیزهوش در هر مطلبی که وارد شوند

امکانات انجام کارهای پیشرفته تر و متمرکزتری نسبت به کودکان عادی برای آنان فراهم می شود. بدین

ترتیب که آنها بتوانند همان مطلب یا محتوا را از زوایای مختلف نگریسته و به نقطه نظرهای جدید و

ابتکاری دست یابند. هدف این برنامه فراهم کردن زمینه تخصصی و ویژه در امور مطمح نظر است.

ب) غنی سازی افقی یا عرضی برنامه ها (غنی سازی جانبی): به این معنی است که موقعیت هایی برای

کودکان تیزهوش فراهم شود تا بتوانند در زمینه های گوناگون نسبت به کودکان عادی اطلاعات کسب

کنند.

۳. **مدارس یا کلاس‌های ویژه:** برای تیزهوشان می‌توانیم مدارس ویژه‌ای داشته باشیم یا می‌توان در

مدارس معمولی کلاس ویژه‌ای برای آنها تشکیل داد.

شاد باشید.